

*Горан Вукадиновић**
*Срђан Старчевић***

**БЕЛА КЊИГА ОДБРАНЕ
ФРАНЦУСКЕ РЕПУБЛИКЕ
2013. ГОДИНЕ
- Француска у НАТО и ЕУ -**

Сажетак

Република Француска, колевка модерне идеје о уједињењу Европе, засноване на потреби за међусобним економским повезивањем, заједничким вредностима и трајном миру, данас представља активног члана и државу носиоца политичке моћи и утицаја Европске Уније и НАТО-а. Поред тога што се европско уједињење понекад сматра као општа нужност западног света, Француска је ипак тражила начине за успостављање самосталне Европе чије би се мишљење равноправно уважавало на међународној сцени. Кроз призму хладног рата и биполарних међународних односа тражио се начин, модел уједињења, који би спречио даља сукобљавања на европском континенту, уз упоредно јачање евро-атланског савезништва и економских односа.

Примарни циљ свих европских савезника је био окупљање ради стабилизације економских и политичких прилика у ратом порушеној Европи. С порастом утицаја, економске и политичке моћи Немачке, која је прошла кроз године ослобађања баласта кривице и укупног наслеђа из Другог светског

* Генералштаб Војске Србије, 204. ваздухопловна бригада, ВиПВО, Београд.

** Генералштаб Војске Србије, Кабинет начелника Генералштаба.

рата, дошло је и до померања тежишта моћи у уједињеној Европи ка званичном Берлину, на осовини Париз – Берлин (Бон). Ипак, у духу некада велике колонијалне и светске силе, Француска активно прати и мери безбедносне промене и активно тражи своје место у међународним односима. Данас је француска држава и даље окосница модерне Европе и Европске Уније.

Усвајањем кровног доктринарног документа „Беле књиге одбране, 2013. године“, Француска је јавно изнела своје виђење међународних политичких и војних прилика, као и разумевање сопствене улоге у регионалним, европским и међународним односима.

Првенствени циљ овог истраживања јесте приказ погледа Француске (политичке елите) на сопствене позиције у оквирума Европске Уније и НАТО кроз последњи усвојени доктринарни документ, „Белу књигу одбране, 2013. године“ у периоду од 2013-2018. године.

Кључне речи: „Бела књига одбране“, Република Француска, доктрина, одбрана, уједињење, стратегија, Европска Унија, НАТО, изазови, претње, ризици.

УВОДНА РАЗМАТРАЊА

Под утицајем укупних међународних безбедносних изазова, савремена Француска тражи начине за достизање сопствених националних интереса, партиципирањем у безбедносним структурама Европске Уније и НАТО. Тако да се данас, „француска национална, одбрамбена стратегија не може ни замислити изван оквира Северноатланске Алијансе и ангажовања у Европској Унији“.¹ У оквиру сагледавања стратешког окружења Француска сматра да је оно истовремено и „нестабилно и несигурно“,² и предвиђа политичке и војне околности које су незамисливе за француску државу и народ. Даје се преглед безбедносних могућности, безбедносних изазова, које треба избећи по сваку цену.

1 French White Paper on defence and national security – 2013., p. 59, Internet, 26/01/2014, <http://www.defense.gouv.fr/english/portail-defense>.

2 French White Paper on defence and national security – 2013., p. 59.

Француска безбедносна елита намерава да избегне могућност самосталног деловања и ситуацију када би војно и политички француска „била сама“. Другим речима, одбрана сопствених интереса уз одрицање било какве регионалне или глобалне одговорности, занемаривање свог статуса у Уједињеним Нацијама, НАТО и ЕУ, одрицање од политичких и војних интереса широм света, није реална опција.

Француска је одлучна да задржи безбедносну самосталност и не жели да подреди своју будућност искључиво вољи Сједињених Америчких Држава и НАТО. У „Белој књизи“ се каже да је Северноатлантска Алијанса и даље основни стуб француске одбрамбене политике, али да се морају узети у разматрање све разлике у приоритетима које од сваког члана ове алијансе захтевају да преузме део своје, сопствене одговорности.

Како би могла да задржи сопствене безбедносне позиције Француска мора да задржи сопствене капацитете одбране, а пре свега одбрамбене индустрије. Опција интегрисане европске одбране је сценарио осигурања безбедности који Француска жели да избегне. У „Белој књизи“ се каже: „Француска реafirмише своју амбицију за веродостојном и ефикасном Европском одбрамбеном стратегијом, али не може да занемари камене спотицања у развоју европског одбрамбеног оквира“.³

Сва ова настојања налазимо сажето: „Национална одбрамбена стратегија има за циљ да споји најпозитивније аспекте сваке од ове три опције: независност наших одлука, пуно ангажовање у динамици Атлантске Алијансе, проактиван и амбициозан став у односу према Европској Унији“.⁴ НАТО и ЕУ су свакако за Француску у безбедносном смислу различите али допуњујуће врсте организација. НАТО је војно-политички савез, док је Европска Унија, за своје чланове, глобални пројекат са политичком, економском, комерцијалном, дипломатском и војном димензијом.

3 Ibid., p. 59.

4 Ibid., p. 59.

ИСТОРИЈА ОДНОСА ФРАНЦУСКЕ И ЕВРОПСКЕ УНИЈЕ

Након завршетка Другог светског рата све земље европског континента су прионуле на реконструкцију националних економија. Прво уједињавање на том плану, на основу Монеовог неуспелог покушаја успостављања Британско-Француске уније 1940. године, извеле су Холандија, Белгија и Луксембург 1948. године формирајући Бенелукс, заједничко царинско подручје трију држава.⁵

Француска је активно учествовала у европским интеграцијама када је, 5. маја 1949. године, потписан статут Већа Европе, који је, поред Француске, потписало још девет влада: Велике Британије, Холандије, Белгије, Луксембурга, Ирске, Италије, Данске, Норвешке и Шведске. Ово је први покушај успостављања својеврсне владе Европе. На првом састанку се покренула велика иницијатива за стварање наднационалних власти у кључним ресорима попут одбране, људских права, енергетике и производње угља и челика. Белгијски премијер Спак (*Paul-Henri Spaak*) је почео наметати идеју Мале Европе, која би била у саставу: Француска, Немачка, Италија и земље Бенелукса.

Америка, након почетка сукоба у Кореји и уласка Кине у рат, све гласније захтева војно окупљање западноевропских савезника. Француска у овој ситуацији види шансу и преузима иницијативу за економску и политичку сарадњу, која се огледа у неколико иницијатива у кратком временском периоду. Моне (*Jean Monet*) је сматрао да уједињење мора почивати на нечему много конкретнијем и практичнијем од пуке економије. Основа за уједињење мора бити таква да све учеснице имају жељу да буду део интеграција. Постоји ли већа претња од безбедносне? Без обзира на подељену Немачку, након три рата с њима, Француска је и даље патила од немачког синдрома. Немачка је, с друге стране, подељена, с нерешеним границама, имала жељу да што пре буде равноправан члан на међународној сцени и да евентуално омогући уједи-

5 Лидија Чехулић, *Европска одбрана*, Политичка култура накнадно-издавачки завод, Загреб, 2006., стр. 34.

њење своје територије. Прилика се указала након француског захтева за успостављање Међународне Рурске управе, 1948. године и немачког противљења, зато што је била свесна да ће већи део угља и челика завршити баш у Француској. Међународно арбитражање је било једино решење. Решење овог спора се огледало у спајању индустрија угља и челика и успостављању наднационалне власти. На тај начин успоставила би се контрола над основним сировинама потребним војној индустрији и онемогућило би се постојање безбедносне дилеме. Земљама Европе би се дао заједнички темељ за економски развој и био би то први корак ка федерализацији Европе. Француски министар иностраних послова Роберт Шуман (*Jean-Baptiste Nicolas Robert Schuman*) је изнео ову идеју, иначе изворно Монеову, која је касније постала позната као Шуманов план. Француска је била основни иницијатор европске интеграције упознавањем шире јавности са Шумановим планом и његовим потписивањем 9. маја 1950. године, данас слављеним као Дан Европе. Француска је тежила да све државе имају једнак третман, што је делимично нарушено, али је Париски споразум ипак потписан 18. априла 1951. године. Тада је створена Европска заједница за угаљ и челик, прва западноевропска организација настала као резултат интензивних настојања француских политичара.⁶

Друга француска иницијатива позната је као Плевенов (*René Pleven*) план. Французи су желели да створе Европску одбрамбену заједницу која је, такође по Монеовом плану, предвиђала европску војску. Дана 24. октобра 1950. године, француски премијер Рене Плевен представио је предлог и рекао да за његово спровођење треба сачекати успостављање Европске заједнице за угаљ и челик, што је парламент одобрио. Нажалост, након неколико година, 1954. године, парламент државе која је иницирала ову идеју је, након што су је потписале остале чланице Заједнице за угаљ и челик, оборио на гласању и онемогућио њено спровођење. Француски интелектуалци и војска су били против одвајања одбране Француске од одбране Француске уније, пошто се Француска унија простирала ван граница Европе, а Европска одбрамбена заједница је стављала под јединствену команду све војске

6 Ibid., стр. 35-37.

земаља у Европи.⁷ Следећи корак који су учиниле чланице Европске заједнице за угаљ и челик је потписивање Римских уговора 25. марта 1957. године и оснивање Европске економске заједнице (ЕЕЗ) и Европске заједнице за атомску енергију (European Atomic Energy Community) - Еуратом (ЕАЕС или Euratom). ЕЕЗ-ом је установљена царинска унија између шест држава потписница и постављени су критеријуми и темељни циљеви стварања заједничког тржишта које би осигурало слободно кретање људи, роба, услуга и капитала.⁸ Стварање ЕЕЗ је био компромис Немачке и Француске, где се првој омогућавао пријем у међународну заједницу и већи политички утицај, а другој превентивно сузбијање немачке опасности и ослобађање од војне и безбедносне зависности од Сједињених Америчких Држава.⁹

Током шездесетих година Француска је покушала до ограничити наднационална овлашћења организације и онемогућила је чланство Велике Британије. Све три заједнице (ЕЕЗ, Еуроатом и Европска заједница за угаљ и челик) су се спојиле Бриселским уговором из 1967. године, Уговором о спајању и креирању Европске Заједнице (ЕЗ). Период од креирања ЕЗ до економске рецесије, која је погодила свет почетком осамдесетих и увела одређену дозу евроскептицизма, протекао је у ширењу чланства ЕЕЗ. Евроскептицизам је потиснут планом Европске Комисије, изнетим у „Белој књизи“ 1985. године¹⁰, у ком се предвиђа 1. јануар 1993. године као крајњи рок за формирање јединственог тржишта.¹¹ Даље ширење и преговори САД и СССР о повлачењу америчког нуклеарног наоружања из Европе, су иницирали формирање заједничке француско-немачке бригаде 1988. године, која је имала симболичну вредност. Битно је нагласити да немачке снаге у саставу бригаде нису биле под интеграцијом НАТО савеза, док су француске биле ван савеза још од 1966. године. Ово

7 Ibid., стр. 38-41.

8 Pascal Fontaine, *Europe in 12 lessons*, Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2010., p. 11.

9 Christopher Donnelly, *NATO i novi međunarodni odnosi*/ Christopher Donnelly, Christopher Bennet, F. Stephen Larrabee, Radovan Vukadinović i dr.; urednica Lidija Čehulić, Zagreb: Politička kultura, 2004. стр. 136.

10 Completing the Internal Market: White Paper from the Commission to the European Council (Milan, 28-29 June 1985) COM(85) 310, June 1985.

11 Pascal Fontaine, op.cit., p. 12.

је први значајнији корак у формирању француско-немачке сарадње и новог европског система безбедности независног од НАТО. Завршетком Хладног рата Французи су покушали да предводе изградњу нове европске безбедносне структуре. Мастрихтски споразум, који је ступио на снагу 1. новембра 1993. године, створио је Европску Унију и креирао заједничку спољну и безбедносну политику (Common Foreign and Security Policy - CFSP), која би требала да разматра сва питања везана за одбрану Европске Уније као и „стварање заједничке одбрамбене политике, која би у будућности могла проузроковати стварање заједничких одбрамбених снага“.¹² Француска је увек заговарала потребу да ЕУ, по питању одбране, буде независна од НАТО, да се снаге окупе око Еурокопса и да Европљани јачају цео спектар својих снага, полазећи од класичних војних и снага за нератне операције до обавештајне службе, у свим областима у којим је значајно заостајање за САД. „Уговор из Мастрихта представља својеврстан компромис Европљана и НАТО савеза“¹³ којим је предвиђено да Западноевропска Унија (Western European Union - WEU) буде задужена за питања која се тичу одбрамбене политике ЕУ. Француска је, за разлику од Велике Британије, успостављање европске заједничке и одбрамбене политике и комбинованих здружених ударних снага видела као европски пројекат, а Британија као средство за јачање атлантизма.

Деведесетих година се показало да чланице ЕУ немају заједнички став по питању узрока и последица сукоба у Југославији. Снаге ЕУ нису биле довољне да реагују на тлу Европе и била је потребна интервенција НАТО снага, преваходно САД, као глобалног безбедносног играча. Успостављање европских снага за брзо реаговање имало је за последицу више састанака, преваходно француско-британских, по питању безбедносне структуре. Један од првих је састанак у Сент Малоу (*Saint-Malo*) где је усвојено да „ЕУ мора имати способности за аутономну акцију, подупрту веродостојним војним снагама, средствима за одлучивање о њиховом коришћењу и спремности да се то учини у склопу реакције на

12 *Treaty of European Union*, Maastricht, February 7, 1992.

13 Лидија Чехулић, *op.cit.*, стр. 115.

међународне кризе¹⁴, али није донео ништа радикално ново у погледу развоја европске одбране. На састанку је покренут процес усвајања пројекта конкретних европских снага за брзо реаговање. На састанку у Келну, одржаном у јуну 1999. године, све чланице ЕУ су се сагласиле са ставовима састанка из Сент Малоа и сложиле се да је за питање колективне одбране западноевропских савезника још увек надлежан НАТО. Састанком у Хелсинкију су формиране европске снаге за брзо реаговање (*European Rapid Reaction Force - ERRF*), које се формирају на добровољној бази чланица и служе за извршење Петерсбершких задатака, за које је претходно била задужена Западноевропска Унија. Петерсбершки задаци подразумевају операције успостављања мира, очувања мира и хуманитарне операције. Такође се истиче да би операције у којима би учествовале европске снаге биле операције средњег нивоа, које би водила ЕУ, али уз коришћење НАТО средстава, или пак мале операције које би ЕУ предводила самостално без НАТО средстава. Француска је за „чврсту контролу и спрегу државе и војне индустрије“¹⁵ и развој самосталних европских капацитета. Ове снаге би требале бројати 50-60 хиљада војника, али су чланице ЕУ наглашавале да ове снаге не представљају успостављање европске војске. Састанак у Санта Марија де Феири (*Santa Maria da Feira*) је покренуо питање кориштења НАТО војног потенцијала, укључујући и командни кадар од стране ЕУ, и правно регулисао полицијску сарадњу између земаља чланица. Коначни договор из 2002. године, о коришћењу НАТО војног потенцијала, је познат као Берлин плус. Иако се Француска све време трудила да пренесе европску одбрану на чланице ЕУ, у чему је имала успеха, ипак се у тим процесима све више приближавала НАТО савезу. Капацитети земаља ЕУ практично нису постојали ван НАТО савеза, није било јединствене команде, а ни додатних снага које би се ангажовале.

На састанку у Ници, чланице су се сложиле да су тренутне Европске снаге за брзо реаговање неадекватно опремљене и оспособљене за одговоре на нове безбедносне прет-

14 Чланак 2. декларације, Joint Statement by the British and French Governments, Franco-British Summit, Saint-Malo, France, 4. December, 1998.

15 Лидија Чехулић, *op.cit.*, стр. 131.

ње. Значајно је рећи да су челници ЕУ усвојили принцип проширене сарадње (*enchanced cooperation*) који предвиђа да најмање осам држава учествује у спровођењу циљева заједничке спољне и безбедносне политике ЕУ.¹⁶

Очекивало се да ће се на тај начин онемогућити трајно паралисање ЕУ када је реч о одлучивању о спољнополитичким питањима, тако што би оно што осам земаља прихвати, аутоматски требало да прихвате и све остале чланице. До сада, до овога још увек није дошло.

Европске борбене групе (EU Battlegroup - EUBG) су војне јединице формиране 1. јануара 2007. године. Пола године је једна борбена група у приправности, а прва борбена група је била под вођством Француске. У „Белој књизи“ из 2008. године Французи исказују да је њихово главно начело да ЕУ постане „значајан играч у управљању кризама и међународној безбедности“ и да жели да „Европа буде опремљена са одговарајућим војним и цивилним способностима“.¹⁷

Самосталне снаге ЕУ, у потпуности независне од НАТО, нису формиране, а и Француска се, као главни заговорник осамостаљавања европске безбедности, поново, након 43 године, вратила у структуру НАТО 2009. године.

ИСТОРИЈА ОДНОСА ФРАНЦУСКЕ И НАТО

Северноатлантска алијанса створена је 4. априла 1949. године, потписивањем „Северноатлантског споразума“. Потписивање уговора је уследило након што је Труманова администрација успела да убеди амерички Сенат, који није био вољан да прихвати обавезу која није личила ни на једну у додашњој америчкој историји. То је била обавеза садржана у члану 5 Споразума: „Стране се слажу да ће се оружани напад против једне (државе) или више њих у Европи или Северној Америци сматрати нападом на све њих и самим тим се слажу да, уколико се такав оружани напад догоди, свака од њих, у остваривању права на индивидуалну или колективну само-

16 Ibid., стр. 145.

17 *The French White Paper on defence and national security*, 2008., п. 7., Internet, 26/01/2014, http://www.ambafrance-ca.org/IMG/pdf/Livre_blanco_Press_kit_english_version.pdf.

одбрану према члану 51. Повеље Уједињених нација, помоћи нападнуту страну или стране тако што ће без одлагања, самостално или у договору с другим странама, предузети неопходне мере, укључујући употребу силе, зарад обнове и очувања безбедности у северноатлантском подручју.¹⁸

У послератном периоду, Француска се трудила да повеже САД и Западну Европу у сталан савез, како би се избегло понављање искустава из хиљаду деветсто двадесетих, да би заштитила Западну Европу од Совјетске претње и, прећутно, да се бави немачким питањем. Наравно, Француска је била једна од дванаест оснивача Савеза и, рекло би се, један од најактивнијих заговарача самог савеза и односа у њему. Пакт (Уговорна организација - *The Treaty Organisation*) сам по себи, се није формирао још две године, све до априла 1951. године, као одговор на изненадни кинески и совјетски напад на Кореју, јуна 1950. године. Његов циљ је био да организује војне снаге савезника у западној Европи у време мира тако да би могли реаговати без одлагања на било какав совјетски напад, на начин као да су већ у рату. Ово је довело до интеграције и предавања контроле планирања и ланца командовања у руке „америчког Генералштаба“, Пентагона. САД су наметнуле ове промене без противљења, а Врховни командант савезничких снага за Европу (*Supreme Allied Commander Europe - SACEUR*) је увек до сада био, искључиво, Американац. Генерал Ајзенхауер је, пре но што је био изабран за председника САД 1952. године, кратко био први „*SACEUR*“. Врховни штаб савезничких сила у Европи (*Supreme Headquarters of the Allied Powers in Europe-SHAFE*) основан је у Рокенкуру (*Rocquencourt*). Након што је после гласања у француском Парламенту, 30. августа 1954. године, одбачена Европска Одбрамбена Заједница, која је била неуспешан Евро-амерички покушај да француски политичари прихвате поновно наоружавање Немачке, Западна Немачка је примљена у НАТО у мају 1955. године. Чланови су тада, поред САД, били: Белгија, Канада, Данска, Француска, Италија, Исланд, Луксембург, Норвешка, Холандија, Португал, Велика Британија, Грчка и Турска (од 1952. године), а од тада и Немачка.

18 *The North Atlantic Treaty, Article 5*, Internet, 26/01/2014, http://www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_17120.htm.

Одлука генерала де Гола да напусти Здружену војну команду: Шарл де Гол (*Charles André Joseph Marie de Gaulle*) је 17. септембра 1958. године, док је био премијер Француске, послао меморандум председнику Ајзенхауеру (*Dwight David Eisenhower*) и премијеру МакМилану (*Maurice Harold Macmillan*) у ком позива на трипартитно уређење управе Савезом, коју би чиниле САД, Велика Британија и Француска, са глобалном, а не атлантском визијом њихове безбедности. Упркос томе што су дискусије трију земаља трајале три године након овог потеза, ни Кенеди (*John Fitzgerald Kennedy*), који је говорио о „европском стубу“ Алијансе, а још мање Џонсон (*Lyndon Baines Johnson*), нису урадили ништа да промене процедуре доношења одлука и командне везе у Алијанси. Врховном Команданту НАТО снага било је забрањено да националним властима, чак и председнику Француске, открије у којим је базама у њиховим земљама смештено Алијансино нуклеарно оружје. Поред тога, генерал де Гол је желео да Француска има строго одвраћајућу нуклеарну стратегију. Због тога, он је био против стратегије „флексибилног одговора“, предложене од стране министра одбране МакНамаре (*Robert Strange McNamara*) који је касније био у стању да наметне Алијанси ову стратегију, уместо „Дулсове“¹⁹ доктрине масовне одмазде. Ова измена је заштитила САД од опасности и ризика ограниченог нуклеарног рата у Европи, пре активирања америчког стратешког одвраћања. Де Гол је, такође, био забринут због потенцијалне ескалације сукоба у Вијетнаму, што га је навело да да упозорење садржано у чувеној изјави из Пном Пена (*Phnom Penh*) 1. септембра 1966. године. Коначно, после осам година узалудних напора и неколико одлука са ограниченим утицајем (повлачење француске медитеранске и атлантске флоте из Здружене војне команде 1959. и 1962. године), генерал де Гол је, 7. марта 1966. године, послао председнику Џонсону руком писано писмо с објавом да је „Француска одлучила да поврати суверенитет на својој целокупној територији“, „да прекида учешће у здруженим командама“ и „да више неће стављати своје снаге на располагање НАТО-у“.²⁰ У то време је опозиција централне и леве

19 Џон Фостер Дулс (*John Foster Dulles*) је био Државни секретар САД под председником Ајзенхауером у периоду од 1953. до 1959. године.

20 Letter from President Charles de Gaulle to President Lyndon Johnson on Fran-

оријентације снажно напала ову одлуку. Међутим, Француска је и даље била чланица Алијансе и „спремна да постигне споразум са својим савезницима у погледу међусобног прилагођавања војних објеката у случају сукоба“.²¹ Штаб НАТО премештен је из Француске у Белгију.

Ову одлуку никада нису поново разматрали председници Француске Помпиду (*Georges Jean-Raymond Pompidou*), Д'Естен (*Valéry Marie René Giscard d'Estaing*) и Митеран (*François Maurice Adrien Marie Mitterrand*). Временом, ниво сагласности о политичким и дипломатским предностима које је Француска добила из ове ситуације утемељио се у тој земљи и био потврђен неким практичним аранжманима. После 1990. године, када се СССР распадао, председник Митеран се сагласио да Француска учествује у четвоространој дискусији унутар НАТО о будућности организације и учешћу Француске, од случаја до случаја, у одређеним војним телима Алијансе (нпр. Војном Комитету за мировне операције у Босни). Крајем 1991. године, амерички председник Џорџ Буш (*George Herbert Walker Bush*) и његов државни секретар, Џејмс Бејкер (*James Addison Baker III*), лако су успели да сачувају НАТО после нестанка совјетске претње, која је била разлог његовог оснивања. То су урадили зато што су их земље централне и источне Европе, које су недавно ослобођене совјетског јарма, замолиле за то подносећи захтеве за чланство. За време друге кохабитације председника Митерана са десничарским премијером, Едуаром Баладуром (*Édouard Balladur*), 1993. године је шефу француске делегације дозвољено да седи у Војном Комитету и да прати кризу у Југославији. Јануара 1994. године, на НАТО самиту, Француска је подржала америчку иницијативу „Партнерство за мир“ са земљама бившег СССР и сложила се са принципом проширења савеза, које су предложиле Сједињене Државе.

„Бела књига“ француске одбране је 1994. године прописивала француском Министру одбране да буде члан Атлантског Савета, а начелнику Генералштаба да учествује у Војном комитету. Када је Жак Ширак изабран за председника, маја 1995. године, на француској територији је одржана НА-

ce's withdrawal from the NATO command structure (March 7 1966) , Internet, 26/01/2014, <http://www.rpfrance-otan.org/Lettre-from-President-Charles-de>.

21 Ibid.

ТО вежба, прва од 1965. године. После савезничке интервенције у Босни и Херцеговини, децембра 1995. године, председник Ширак је одлучио да настави са потпуном интеграцијом у НАТО. Министар спољних послова је изјавио да је: „Француска спремна да у потпуности одигра своју улогу у процесу обнове НАТО“.²² Најавио је да ће француски министар одбране бити члан Савета, да ће Француска бити члан Војног комитета, учествовати у НАТО Одбрамбеном колеџу и унапређивати свој радни однос са „SHAPE“. Међутим, овај покушај повратка у заједничку команду је пропао из два разлога: неуспеле имплементације система двоструког ланца командовања унутар НАТО, који би, теоретски, дозволио „SACEUR“ да активира европски ланац командовања уколико САД не би желеле да учествују. Други разлог је америчко одбијање да додели Француској НАТО Јужну команду у Напуљу, која је база америчкој Шестој флоти.

По избору за председника Француске, маја 2007. године, Никола Саркози (*Nicolas Sarkozy*) је био решен да раскине са „де Гол - Митеран“ заоставштином, а посебно с Ширавом, мислећи на спољну и одбрамбену политику, без обзира на то што је Ширак покушао да врати Француску у НАТО здружену војну команду. Новоизабрани председник се жалио да би, пошто је Француска један од водећих сарадника, требало да њена реч има већу тежину у планирању и спровођењу операција, и да би, такође, смањила неповерење својих савезника у погледу Европске одбрамбене иницијативе. Међутим, ова одлука је производ одлучности да се пође путем зближавања са администрацијом председника Буша, после оправданог Ширавовог противљења америчком рату у Ираку 2003. године, и жеље да Француска поново буде део „западне фамилије“. Саркози је потврдио своје намере у свом говору у УН 7. новембра 2007. године, када је изјавио: „Што смо успешнији у успостављању Европске одбране, Француска ће бити одлучнија да преузме своју пуну улогу у НАТО.

22 Hubert Védrine, *REPORT FOR THE PRESIDENT OF THE FRENCH REPUBLIC ON THE CONSEQUENCES OF FRANCE'S RETURN TO NATO'S INTEGRATED MILITARY COMMAND, ON THE FUTURE OF TRANSATLANTIC RELATIONS, AND THE OUTLOOK FOR THE EUROPE OF DEFENCE*, p. 4, Internet, 26/01/2014, <http://www.diplomatie.gouv.fr/en/global-issues/defence-security/french-defence/international-organization-in/nato/france-and-nato/article/hubert-vedrine-report-submitted-to>.

Желео бих да Француска, као земља оснивач нашег Савеза и један од највећих сарадника до сада, преузме пуну одговорност у тежњама да се занове НАТО средства и начини акције и да, у том смислу, дозволи да се развијају њени односи са члановима савеза, баш као што би требало да расте и да се развија Европска одбрана²³. Овај француски председник, 17. јуна 2008. године, каже да је „Комисија за Белу књигу решила да не постоје препреке за наше учешће у НАТО војним структурама, пошто, по мом мишљењу, не може бити напретка у француској интеграцији у НАТО уколико се прво не појави напредак на плану Европске одбране“²⁴.

Он је послао писмо шефовима држава и Влада Атлантског Савеза да потврде његове намере, 19. марта 2009. године. Француски повратак у Здружену команду НАТО је најављен на самиту НАТО 3. и 4. априла 2009. године. Председник Саркози је нагласио да се зна да он не тражи ништа за узврат, пошто је, по његовом виђењу, повратак био у француском крајњем интересу, није подривао њен суверенитет и није жртва компензације. Али, тражио је да се Француска врати на „место које јој припада“ – једно од водећих места у НАТО. Нове могућности, којима се надао за Европску одбрану, пре се могу видети у војним, индустријским и технолошким способностима, него у институционалним. Саркози је мислио да је Француска издејствовала неке гаранције под Чланом 20. Декларације НАТО Самита из 2009. године „НАТО признаје важност јачој и способнијој Европској одбрани, и поздравља напоре ЕУ да ојача своје способности и своје капацитете да се носи са заједничким безбедносним изазовима са који се данас суочавају и ЕУ и НАТО“²⁵. Француска „Бела књига о одбрани и националној безбедности“, објављена у јуну 2008. године, је поставила три услова за пуно учешће Француске у НАТО структурама: потпуна слобода да се процени француски допринос НАТО операцијама, наставак нуклеарне независности (2009. године Француска је, такође, потврдила да не жели да се придружи Групи за нуклеарно планирање (*Nuclear Planning Group - NPG*) и ово се не би требало ме-

23 Ibid. p. 5.

24 Ibid. p. 5.

25 Strasbourg / Kehl Summit Declaration, Article 20, Internet, 26/01/2014, http://www.nato.int/cps/en/natolive/news_52837.htm.

њати); у време мира Француске снаге се не могу поставити под сталну НАТО команду.²⁶ Ова одлука је оно што је војска желела и била је одобрена од стране владајуће већине, али и критикована од стране опозиције, као и од неких из владајуће већине, који су били скептични поводом бенефита које ће донети такви потези.

ФРАНЦУСКА И ЕВРОПСКА УНИЈА 2013-2018.

Промене у савременом свету још једном потврђују исправност Монтеस्कјеовог (*Charles-Louis de Secondat, baron de La Brède et de Montesquieu*) виђења света као исувише сложеног, пространог, динамичног и противречног да би могао бити освојив и Русоове (*Jean-Jacques Rousseau*) опомене да ни најјачи никада није довољно јак да увек буде господар, ако не претвори своју снагу у право. Мултиполарност се, после релативно кратке доминације једне суперсиле, поново помаља на историјском хоризонту као судбина света.²⁷

Ни огромни ресурси којима располажу САД у наредном периоду неће бити довољни за одржавање статуса једине суперсиле или коначног досезања позиције светског хегемона, посебно када се имају у виду ефекти светске економске кризе, због којих је на делу смањење војних трошкова и већа селективност приликом ангажовања постојећих војних капацитета. У свету захуктале глобализације и свеprisутне опасности тероризма, САД неће моћи да буду свеprisутне и мораће да постављају приоритете свог деловања.

У жижи америчке пажње, према процени Француске, биће Азијско-пацифички регион.²⁸ То значи да ће питања безбедности која се највише тичу Европљана, убудуће све више бити на плећима Европе, која мора да развија своју способност за одбрану. Ова промена дешава се у тренутку када се у

26 Hubert Védrine, *Op.Cit.* p. 6.

27 Жак Атали тврди да ће први талас будућности бити крај америчке империје; Ерик Хобсбаум супериорност Американаца третира као, историјски гледано, привремени феномен. Жак Атали, *op.cit.*, стр. 102-135. Ерик Хобсбаум, *Op.cit.*, стр. 156.

28 French White Paper on Defence and National Security – 2013, *op.cit.*, p. 9.

арапском свету одигравају политичке и социјалне револуције, са неизвесним исходом и не увек предвидивим ризицима.

Данас је све уочљивија нова снага Русије и нарастајућа моћ Кине. Оно што повезује све земље чија економска моћ и утицај у свету расту (нпр. Индију, Бразил, Кину, Русију...) јесте чињеница да је реч о великим државама које су овладале високом технологијом. Питање величине државе, ирелевантно у време када су европске земље успостављале светске (колонијалне) империје, данас је значајно. „У прошлости, питање величине није било битно: Британија, која је управљала највећом империјом свога времена, била је, чак и по стандардима тог доба, држава осредње величине. А у седамнаестом веку, Холандија, држава истог реда величине као Швајцарска, могла је да постане глобални играч. Данас је незамисливо да иједна држава може постати глобална сила уколико није релативно огромна, без обзира на то колико је богата и технолошки напредна“.²⁹ Европска унија не само што је отклонила опасност ратних сукоба унутар својих граница, који су карактерисали историју Европе последњих пет векова, него је и отворила могућност Европи да остане глобални играч на „великој шаховској табли“ (израз Збигњева Бжежинског).

Да би се остварила као такав играч, ЕУ не може себи да приушти да буде посматрач и да игнорише кризе и нестабилност у њеном окружењу. Зато је, по званичном мишљењу Француске, изградња европског приступа одбрани и безбедности – приоритет.³⁰ Француска сматра да европске земље морају да буду способне да дефинишу заједничке безбедносне интересе, кључне за ЕУ, и предлаже израду „Беле књиге“ ЕУ, као прилику за изражавање глобалне политичке амбиције, какву деле земље чланице.³¹ Зато Француска види заједничку безбедносну и одбрамбену политику не као циљ за себе, већ као (цивилни и војни) инструмент у служби виталних интереса ЕУ. Истовремено, јачање заједничког европског приступа безбедности и одбрани не значи одустајање од

29 Ерик Хобсбаум, *op.cit.*, стр. 75. и 156-147-148.

30 French White Paper on Defence and National Security – 2013, *op.cit.*, p. 62.

31 White Paper, Defence and National Security 2013, Twelve key points, Ministère de la Defense, République Française, p. 4., Internet, 26/01/2014, <http://www.defense.gouv.fr/english/portail-defense>.

савезништва са САД. Напротив, преузимањем одговорности за безбедност у неким регионима, истовремено ће јачати савезништво са САД.

У пословима безбедности и одбране, Француска ће, с обзиром на њене могућности, бити један од лидера и имаће улогу покретача развоја европских одбрамбених капацитета.

Захваљујући учешћу у 28 цивилних и војних операција широм света, од 2003. године до данас, ЕУ је већ стекла непосредно искуство када је реч о управљању кризама и изградњи мира и показала да је способна да се ангажује ван своје територије. Ове операције омогућиле су проверу ефикасности оперативних концепата, било да се ради о борби против пирата, помоћи у изградњи владавине права, реформи безбедносног система или стабилизацији након криза. Поред тога, Француска сматра да су ове операције показале и ограничења ЕУ, посебно када је реч о политичкој вољи. Зато Француска предлаже бољу интеграцију цивилног и војног менаџмента у кризама и истиче значај билатералне сарадње која помаже унапређењу заједничких способности, попут сарадње коју имају Француска и Немачка, Француска и Велика Британија или оне која повезује земље Бенелукса.³²

По мишљењу Француске, данашњицу, тј. период драстичног смањења буџета у свим европским државама, треба зграбити као прилику за међусобно повезивање у погледу способности, па изражава чврсту намеру да се укључи иницијативу „*pooling and sharing*“, коју су министри одбране земаља ЕУ прихватили 2010. године. Она жели и јачање институција ЕУ, истичући, на пример, да Европска одбрамбена агенција (*European Defence Agency*) мора да преузме одговорност у одређивању програма који би могли бити развијени заједнички. Такође, инсистира се на томе да Европа мора да заштити своју виталну инфраструктуру и своје индустријске, научне и техничке потенцијале од напада или сајбер-напада које би предузеле државе или организације ради шпијунаже или саботаже.³³

32 French White Paper on Defence and National Security – 2013, op.cit., p. 64.

33 Ibid., p. 52.

Француска себе дефинише као европску силу са глобалним дометом.³⁴ Заиста, она је, захваљујући прекоморским територијама, присутна на скоро свим континентима и на свим океанима, што има велики стратегијски, економски и политички значај. Са становништвом које чини мање од 1% светске популације, она производи више од 3% светског БДП. У недавним дешавањима у Либији и Малију показала је своју способност да интервенише и заштити своје интересе. Она је, такође, нуклеарна сила и стална чланица Савета безбедности УН. Захваљујући нуклеарној енергији, поседује енергетску аутономију. Француски језик је матерњи или други језик за 250 милиона људи, званичан језик у 29 држава, а језик администрације, образовања, правосуђа, армије или бизниса у 52 земље. Али, поједини аутори истичу и да се њено опадање ближи и да га може осетити „ко год буде хтео да упореди француске податке са другим развијеним земљама и с динамиком будућности.“³⁵ Француска је свесна да мора да брине о националним интересима, развија властите способности и брижљиво негује своју стратегијску аутономност, јер ће њена позиција у свету и ЕУ зависити од њене снаге и њених могућности. Време националних држава није прошло. Зато је јачање сопствених способности и очување капацитета за самосталну иницијативу у самом врху француских приоритета. Са 179,2 милијарде евра које ће Француска уложити у одбрану између 2014. и 2019. године и 364 милијарде евра, колико ће издвојити у ову сврху у периоду од 2014. до 2025. године, француски буџет за одбрану биће други највећи буџет за одбрану у ЕУ.³⁶ Нуклеарно оружје и даље ће бити као фактор одвраћања, а способност за интервенције биће повећана.

Француска тврди да ће јачањем властитих капацитета за одбрану, способности да преузме иницијативу и преузме акцију, допринети заједничким способностима³⁷ и интересима безбедности.³⁸ Међузависност Француске и њених

34 Ibid., p. 13.

35 Жак Атали, *op.cit.*, стр. 247.

36 White Paper, Defence and National Security 2013, Twelve key points, *op.cit.*, p. 3.

37 French White Paper on Defence and National Security – 2013, *op.cit.*, p. 127.

38 Поводом интервенције у Малију, амбасадор Француске у Београду Франсоа Гзавије Денио написао је: „...интервенишући у Малију, Француска брани

савезника огледа се и у стратегијским приоритетима које је Француска прокламовала. Од пет приоритета, три испуњава са партнерима и савезницима (гарантовање безбедности Европе и простора Северног Атлантика, стабилизација европског ближег окружења и допринос стабилности Блиског истока и Персијског залива), а још један (допринос миру у свету) вероватно ће чешће бити оствариван уз савезнике него самостално. Такође, у случају ако Француска буде морала да штити своју територију и држављане, што је први од пет приоритета, за очекивати је да ће њени савезници испунити обавезе преузете Чланом 5. Северноатлантског уговора и чланом 42. Уговора о функционисању ЕУ.

О међузависности и повезаности, такође, говори чињеница да се простор који Француска има у виду као подручје безбедносних изазова, на коме Европска унија треба да делује као фактор стабилности, прилично подудара са подручјем на које се протежу и француски интереси – то су Медитеран, Балкан, Африка од Сахела до Екватора, Блиски исток, Персијски залив и Кавказ. Француска, такође, указује на чињеницу да се још неки њени национални интереси подударају са интересима ЕУ. На пример, у Француској Гијани се налази свемирски центар „Куру“ (*Kourou*), па су безбедносни изазови с којима се у овом делу света суочава Француска истовремено изазови и за Европу.³⁹

На путу ка чвршћој интеграцији ЕУ, ефикаснијим европским институцијама и јасно исказаној политичкој вољи, и Француска и ЕУ наилазиће на проблеме. У којој мери ће успети да их реше, зависиће од много фактора, од којих су два најзначајнија – економија и визија.

искључиво интересе безбедности: безбедности северне Африке и Магреба, безбедности Француске, безбедности Европе. Следећи исту логику, у сталној бризи за људска права, Француска ће будно пратити да ли се демократски процес одвија хармонично како би Мали повратио свој интегритет и институције које функционишу.“ Франсо Гзавије Денио, Француска у Малију: мисија остварена, *Политика*, 14.02.2013.

39 French White Paper on Defence and National Security – 2013, op.cit., p. 49-50.

ФРАНЦУСКА И НАТО 2013-2018.

У „Белој књизи“ одбране посебно се истиче схватање безбедносне међузависности између Француске и НАТО као и између Француске и Европске Уније. Поновним уласком у здружене НАТО командне структуре, Француска намерава да се врати на место које јој и припада у функционисању организације чији је један од оснивача. За Француску, сада потпуно укључену у Северноатлантску Алијансу, партиципација у овом војном савезу испуњава три основне безбедносне функције.

„Прво, гарантује колективну одбрану свих њених чланова. Друго, Алијанса је важан инструмент стратешког партнерства између две стране Атлантика. И треће, понаша се као заједнички оквир за војну акцију када год се савезници сложе да интервенишу заједно да би одговорили на заједничке ризике и претње“.⁴⁰

Република Француска делује у правцу исказане жеље да повећа снагу војне алијансе, која окупља 28 нација, решених да обезбеде заједничку одбрану од било какве оружане агресије. На основу безбедносне процене, Француска настоји да буде „посебно опрезна у погледу очувања одговарајуће комбинације нуклеарних, конвенционалних и противракетних способности, у складу са ангажманима наведеним у Стратешком концепту НАТО, што потврђује улогу нуклеарног оружја као врховног гаранта безбедности и стуба Алијансине одбрамбене доктрине“.⁴¹ У вишедеценијском настојању очувања самосталних нуклеарних снага може се препознати сама бит доктринарног опредељења Француске за одређеном, може се рећи критичном, количином војне и политичке самосталности. У измењеним безбедносним околностима када је удруживање, стварање партнерстава и „мини“ савеза, постала потреба, Француска тежи искључивој самосталности у погледу нуклеарних капацитета и оперативних способности. У актуелној „Белој књизи“ одбране исказано је мишљење да „независне стратешке нуклеарне снаге Вели-

40 Ibid., p. 60.

41 Ibid., p. 60.

ке Британије и Француске, имају своју улогу у одвраћању и на тај начин доприносе глобалном одвраћању и безбедности савезника⁴². Француска доктринарна мисао сматра да снага Алијансе лежи у чињеници да је она политичко-војна алијанса искључиво између земаља које деле заједничке вредности. Ипак, чини нам се, Република Француска се не осећа „комотно“ у оваквим безбедносним и политичким интеграцијама. Наглашавање потребе за променама и преговорима у вези са политичким и војним повезивањем, у складу са безбедносним изазовима са којима се савезници сусрећу, намеће закључак да погледи унутар савезништва нису увек исти и да постоји простор за нову поделу одговорности, а с тим и за прерасподелу моћи унутар савеза између појединих држава чланица НАТО. Овај простор отвара се, пре свега, због нове улоге САД у добу које Ерик Хобсбаум (*Eric John Ernest Hobsbawm*) назива „на крају империја“⁴³ и глобалним кретањем ка мултицентричном свету.

Зато Француска „намерава да потпуно искористи политичке оквире да би дискутовала са свим савезницима о заједничким безбедносним изазовима са којима се сусрећу“⁴⁴ и сматра да „НАТО у време мира треба да развија процедуре и заједничке стандарде неопходне за интероперабилност сопствених војних снага“⁴⁵.

У складу са „Белом књигом“ сматра се да Алијанса треба да буде „организована да предузме одговарајуће акције као одговор на различите врсте сукоба, у дијапазону од колективне одбране до спровођења операција стабилизације. Заједничка одбрана мора да остане камен темељац Алијансе, али она такође мора бити у могућности да учествује у операцијама управљања кризама, против свепрожимајућих претњи, и у операцијама колективне безбедности“⁴⁶. Интервенције које Алијанса предузима нужно морају да буду смештене у оквире међународних закона, што је битна разлика у односу на интервенцију 1999. године у Савезној Републици Југо-

42 Ibid., p. 60.

43 Ерик Хобсбаум, *Глобализација, демократија и тероризам*, Архипелаг, Београд 2008, стр. 75. и 156-157.

44 French White Paper on defence and national security – 2013, op.cit., p. 60.

45 Ibid., p. 60.

46 Ibid., p. 60.

славији која се због одсуства међународног одобрења сматра агресијом. Овде је на делу тежња за успостављањем међународног правног оквира за извођење војних интервенција без обзира на узроке и разлоге интервенције. Изводљивост и политичка сврсисходност војних интервенција оцењиваће се од случаја до случаја и биће праћена политичком пост-кризном стратегијом. Узроке оваквог става треба тражити у реалном политичком, војном и економском положају Француске на почетку 21. века. Према оцени Жака Аталија (*Jacques Attali*) „у тренутку када се најављује неминовност америчког напада, нападање Француске је увелико почело“.⁴⁷

Француска је убеђена да јака и делотворна Алијанса служи националним, али и укупним европским интересима. У том смислу је и потребно развијати односе унутар савезништва. Сходно томе, савезници су донели одлуку да доделе положај врховног савезничког команданта за трансформацију⁴⁸ француском генералу што омогућава да Француска активно учествује у реструктурирању савезничких средстава за акцију. У том својству, Француска ће наставити да даје предност прилагођавању командовања највероватнијим оперативним ангажманима, рационализујући своје агенције, и унапређујући предвиђање и финансијски менаџмент. Као један од главних чинилаца политичког, војног и финансијског утицаја и значаја НАТО савеза, Француска је убеђена да виталност Алијансе зависи од тога колико је сваки члан уверен да су његови интереси у потпуности признати и прихваћени деловањем самог савеза. Француска ће и даље охрабривати савезнике да преузму део одговорности ради успешног деловања савеза. „Белом књигом“ се доноси став да „заједничко финансирање мора бити строго контролисано и резервисано за приоритетне пројекте и активности које доносе корист свим савезницима, ојачавајући њихову интероперабилност“.⁴⁹

Поред јачања оперативних и функционалних способности НАТО савеза, Француска намерава да очува средства своје суверености у свим међународним околностима и приликама. На индустријском нивоу, оквири сарадње који про-

47 Жак Атали, *Кратка историја будућности*, Архипелаг, Београд 2010, стр. 252.

48 *Supreme Allied Commander Transformation (SACT)*.

49 French White Paper on defence and national security – 2013, op.cit., p. 61.

излазе из паметне одбране⁵⁰ треба да узму у обзир потребу да се промовишу пројекти које иницира Европска одбрамбена индустрија, ради очувања сопствених снага на основама најсавременијих технологија и производње добара велике материјалне вредности. За Француску „НАТО и Европска Унија нису конкуренти једни другом“.⁵¹ Две организације се међусобно допуњују, било у безбедносним односима са другим актерима или иницијативама удруживања и дељења⁵² безбедносних способности или у концепту паметне одбране.

Захваљујући њиховим специфичним карактеристикама, оне нуде широк опсег одговора омогућавајући и Француској и њеним савезницима да се суоче са све ширим спектром ризика и претњи. Блиска и прагматична сарадња између ове две организације је важан циљ за Француску. Дакле, Француска намерава да игра своју пуну улогу у обе организације да би дала свој допринос колективној безбедности. Оно што је кључно то је да ће учешће Сједињених Америчких Држава у безбедности Европе бити веће „ако Европа има потребе да их зове да поделе терет војних трошкова“.⁵³

ЗАКЉУЧАК

У периоду до 2018. године Француска ће настојати да се у оквиру НАТО и ЕУ позиционира као европска сила са глобалним дометом, способна да сопственим снагама заштити своју територију, држављане и виталне националне интересе и да, заједно са партнерима и савезницима, заштити безбед-

50 Иницијатива паметне одбране је иницирана од стране Генералног Секретара НАТО. Циљ јој је да оптимизује савезничке војне трошкове путем удруживања, мултинационалних набавки и заједничког финансирања савезничких способности. Заснива се на три принципа (мултинационалној сарадњи, специјализацији тамо где има смисла и приоритетним способностима), ова иницијатива је развијена од стране Врховне Савезничке Команде за Трансформацију (Supreme Allied Command for Transformation (SACT)).

51 French White Paper on defence and national security – 2013, op.cit., p. 61.

52 Иницијатива паметне одбране је иницирана од стране Генералног Секретара НАТО. Циљ јој је да оптимизује савезничке војне трошкове путем удруживања, мултинационалних набавки и заједничког финансирања савезничких способности. Заснива се на три принципа (мултинационалној сарадњи, специјализацији тамо где има смисла и приоритетним способностима), ова иницијатива је развијена од стране Врховне Савезничке Команде за Трансформацију (Supreme Allied Command for Transformation (SACT)).

53 French White Paper on defence and national security – 2013, op.cit., p. 61.

ност Европе и северног Атлантика, утиче на стабилизацију у непосредном европском окружењу, допринесе стабилности Блиског истока и Персијског залива и учествује у операцијама подршке миру у свету. Безбедносни ризици и претње са којим се Француска сусреће расту по броју и разликују се све више. Суочена са многобројним претњама и ризицима, а у духу недавних акција у Либији, Малију, Обали Слоноваче и др., војна интервенција и даље остаје важан део Француске безбедности. Поред даљег смањења бројног стања оружаних снага, у наредном периоду, обавештајна делатност и специјалне снаге добијају нарочит примат и постају тежиште француских улагања, с жељом да и европски партнери преузму део трошкова и обавеза у обезбеђивању и дељењу информација. Очекујући да капитализује свој пуни ангажман у НАТО и свесна да дели судбину својих партнера у Европи, она ће деловати уз консултације са савезницима, али ће покушати да одржи способност за самостално деловање. Ова способност се највише огледа у капацитетима „одбрамбене индустрије“, чије унапређење и очување кроз улагања и кооперацију с другим европским савезницима остаје примарни циљ одбрамбене стратегије.

За Француску НАТО и Европска Унија нису и не морају бити конкуренти, него две организације које се међусобно допуњују. У ситуацији када се Америка фокусира на Азијско-пацифички регион, Француска види шансу за ЕУ да преузме одговорност за безбедност у деловима света за које сматра да су од виталног значаја за Европу и да се позиционира као глобални играч и равноправнији савезник Америке. Зато Француска види заједничку безбедносну и одбрамбену политику не као циљ за себе, већ као (цивилни и војни) инструмент у служби виталних интереса ЕУ. Али, европске земље морају да буду способне да дефинишу заједничке безбедносне интересе, кључне за ЕУ. Прилику за то Француска види у изради Беле књиге ЕУ, у којој ће уједињена Европа изразити своје глобалне политичке амбиције. Унија, такође, мора да извуче поуке из операција у којима је учествовала.

Француска ће покушати да буде лидер и покретач развоја европских одбрамбених капацитета. При томе, неће занемарити властите способности. Напротив, настојаће да их ојача, с уверењем да на тај начин најбоље доприноси снази заједничких способности ЕУ.

ЛИТЕРАТУРА

- Атали, Жак, *Кратка историја будућности*, Архипелаг, Београд, 2010.
- Védrine, Hubert, Report for the president of the french republic on the consequences of france's return to nato's integrated military command, on the future of transatlantic relations, and the outlook for the europe of defence, Internet, 26/01/2014, <http://www.diplomatie.gouv.fr/en/global-issues/defence-security/french-defence/international-organization-in/nato/france-and-nato/article/hubert-vedrine-report-submitted-to>
- Donnelly, Christopher, *NATO i novi međunarodni odnos* / Christopher Donnelly, Christopher Bennet, F. Stephen Larrabee, Radvan Vukadinović i dr.; urednica Lidija Čehulić, Zagreb: Politička kultura, 2004.
- Joint Statement by the British and French Governments, Franco-British Summit, Saint-Malo, France, 4. December, 1998.
- Letter from President Charles de Gaulle to President Lyndon Johnson on France's withdrawal from the NATO command structure (March 7 1966) , Internet, 26/01/2013, <http://www.rpfrance-otan.org/Lettre-from-President-Charles-de>
- Strasbourg / Kehl Summit Declaration, Internet, 26/01/2014, http://www.nato.int/cps/en/natolive/news_52837.htm
- Treaty of European Union, Maastricht, February 7, 1992.
- The French White Paper on defence and national security, 2008., Internet, 26/01/2013, http://www.ambafrance-ca.org/IMG/pdf/Livre_blanc_Press_kit_english_version.pdf
- Fontaine, Pascal, *Europe in 12 lessons*, Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2010.
- French White Paper on defence and national security – 2013, Internet, 26/01/2013, <http://www.defense.gouv.fr/english/portail-defense>
- Хобсбаум, Ерик, *Глобализација, демократија и тероризам*, Архипелаг, Београд 2008.
- Completing the Internal Market: White Paper from the Commission to the European Council (Milan, 28-29 June 1985) COM(85) 310, June 1985
- Чехулић, Лидија, *Еуропска обрана*, Политичка култура на-кладно-издавачки завод, Загреб, 2006.

White Paper, Defence and National Security 2013, Twelve key points, Ministere de la Defense, Republique Francaise, Internet, 26/01/2013, <http://www.defense.gouv.fr/english/portail-defense>

**Goran Vukadinovic
Srdjan Starcevic**

**FRENCH REPUBLIC WHITE PAPER
OF DEFENCE 2013
- FRANCE IN NATO AND EU -**

Resume

Republic of France, the cradle of the modern idea of uniting Europe, based on the need for mutual economic linkage, common values and lasting peace, today represents active member and the state which is a carrier of political power and influence of the European Union and NATO. Despite the understanding of the European uniting as general necessity of the Western world, France has sought ways of establishing independent Europe, whose opinion would be equally recognized on international scene. Through the prism of the Cold War and bipolar international relations, a model of uniting that would prevent further conflict on the European continent, with parallel strengthening of the Euro-Atlantic alliance and economic ties was sought.

The primary goal of all European allies was to gather in order to stabilize economic and political situation in the war-torn Europe. The increase of influence, economic and political power of Germany, which has gone through years of lifting the ballast of guilt and overall inheritance of World War Two has led to the shifting of the center of power in the united Europe towards official Berlin, on the axis Paris-Berlin (Bonn). However, in the spirit of once great colonial and world power, France is actively monitoring and measuring security changes, and actively seeking its spot in international relations. Today, France is still the center of modern Europe and European Union.

By adopting the roof doctrinary document "White Paper of Defence, 2013", France has publicly expressed its view on inter-

national political and military situation, as well as understanding of its role in regional, European and international relations.

The primary goal of this research is the review of the attitudes of France (its political elite) on its position within the European Union and NATO in the last adopted doctrinary document "White Paper of Defence, 2013" in the period 2013-2018.

Key words: "White Paper of Defence, 2013", Republic of France, doctrine, defence, unifying, strategy, European Union, NATO, challenges, threats, risks

Овај рад је примљен 13. фебруара 2014. године а прихваћен за штампу на састанку редакције 23. априла 2014. године.